

Véghvári Zsolt
Pócz Péter

Repülőgép-hordozók a második világháborúban

III. rész

A JAPÁN HÓDÍTÁSOK FELSZÁMOLÁSA

A japán védelmi vonal első ízben 1943 végén, a Tarawazátony elvesztésével gyengült meg számottevően. Ezzel a győzelemmel a szövetségesek előtt megnyílt az út a szigetvilág felszabadítása felé. 1944 júniusára az amerikaiaké lett a Gilbert szigetcsoport, a Marshall- és az Admiralitás-szigetek: Truk, Wake és Palau. A támadások során Spruance tengernagy repülői biztosították a partraszállókat, csak Truk-nál 23 hajót és 201 repülőt semmisítve meg.

Mikor a szövetségesek partraszálltak a Mariana-szigetekhez tartozó Saipan-on, a japán hadvezetés úgy érezte, hogy ez az idő alkalmas a visszavágásra. Ozawa altengernagy parancsnoksága alatt csaknem a teljes flottájukat útnak indították. A kötelék kilenc hordozóval, öt csatahajóval, 12 cirkálóval és 27 rombolóval valóban tiszteletet parancsoló erő. Ezzel szemben állt a Mitscher altengernagy által vezetett Task Force-58-as kötelék, mely már hírnevet szerzett magának a korábbi harcokban. Összesen 15 nehézhordozójával, hét csatahajójával, 21 cirkálójával és 62

torpedórombolójával ugyancsak félelmetes ellenfél. A környéken tartózkodott még mintegy ötven különböző tengeralattjáró is.

1944 június 18-ától kezdődően három napig tartott a harc. Az elsőként támadó japán repülőgépek súlyosan megrongálták a SOUTH DAKOTA csatahajót, de ezzel vége is szakadt sikereiknek. A hamarosan felszálló amerikai repülők elsüllyesztették a HIYO hordozót és megrongálták a ZUIKAKU és a CHIYODA hordozókat, továbbá a HARUNA és a MAYA nehézcirkálókat. Az események zárásaként pedig az amerikai CAVALLA tengeralattjáró leshegyről megtorpedózta és elsüllyesztette a SHOKAKU hordozót, míg az ALBACORE a TAIHO-val tett hasonlóképpen. Ozawa a súlyos veszteségek hatására, hogy maradék hajóit mentse, visszavonulót fűjt. A fő probléma itt a tengeralattjáró-védelem hiánya volt.

E csatát követően megnyílt az út MacArthur csapatai számára a Fülöp-szigetek visszafoglalására. Kurita altengernagy az utolsó számottevő japán flottacsoportosulással itt kívánt döntő csatát kicsikarni a minden tekintetben erő-

19. ábra. A kényszerleszállást végrehajtott Douglas BTD Destroyer okozta tüzet próbálják megfékezni a USS ENTERPRISE (CV-6) hordozó fedélzetén, 1944-ben

sebb szövetségesektől. Tervei szerint egy kisebb egységgel magára vonta volna az ellenség figyelmét és tüztét, miközben egy csatahajókból álló köteléknek be kellett volna hatolnia a partraszálló erők közé és megsemmisítenie azokat.

Október 24-én Mitscher altengernagy repülőgépei fedeztek fel először, egy a szigetek felé tartó hajóhadat. Lelőttek mintegy 150 japán repülőgépet, megrongáltak négy csatahajót és szinte valamennyi hajón értek el találatokat. A japánok ellentámadásának csak a PRINCETON nevű kisebb hordozó esett áldozatul, ami viszont olyan súlyosan megrongálódott, hogy az amerikaiak kénytelenek voltak elsüllyeszteni.

Eközben Kinkaid tengernagy a Surigao-szorosnál éjszaka törbe csalt egy japán csatahajó egységet. A szorosban a cirkálók ágyúi és a rombolók torpedói által közrefogott japánok menekülésének útját az amerikai csatahajók 40 cm-es ágyúi állták el. A japánok néhány perc alatt elvesztették mindkét csatahajójukat.

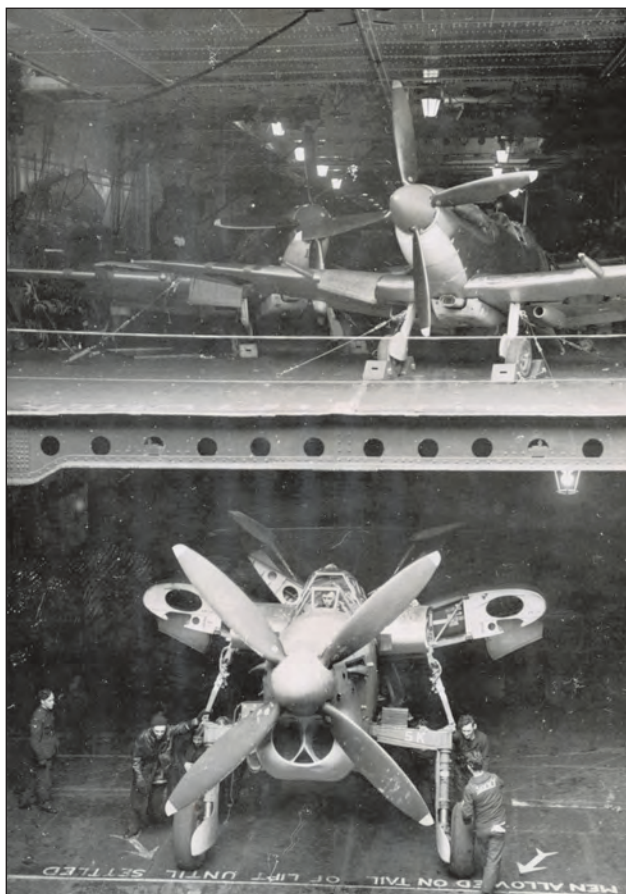
Még aznap délután megérkezett a helyszínre egy Taiwanból induló másik japán hordozócsoporthoz is, de Mitscher repülői rájuk támadtak és elsüllyesztették a MOGAMI nehézcirkálót, számos más hajó pedig csak úszó roncsként maradt a vízben.

A második nap a japánok szerencsésével kezdődött. A Sprague altengernagy által vezetett és eléggé meggyengült hordozócsoporthoz belefutott egy erős japán páncélos kötelékbe. Azok pillanatok alatt szétlőtték a GAMBER BAY és a SAINT LOO kísérő hordozókat és sok más hajót is megrongáltak. Olendorf csatahajói odasiettek, de ekkor már félt volt, hogy a japánok bejutnak a Leyte-öbölbe és elpusztítják az ott állomásozó amerikai hajóhadat. A válságos helyzetben ekkor váratlanul felbukkantak Halsey tengernagy hajói és elsüllyesztettek négy japán hordozót és két csatahajót számos kisebb egységgel együtt, így fényes győzelemmé változtatva a katasztrófával fenyegető helyzetet.

A HÁBORÚ VÉGE A CSENDES-ÓCEÁNON

E győzelem után a japánok már csak lassítani tudták a szövetségesek támadásának ütemét. A Fülöp-szigetek félévi harc után felszabadult, és folyt az előrenyomulás a szigetvilágban is. 1945 januárja és márciusa közt az amerikaiak elfoglalták Iwo Jima szigetét, ahonnan a nehézbombázók már közvetlenül, hordozó segítsége nélkül érthették el az anyaországot. Áprilisban megkezdik az első japán

20. ábra. A csendes-óceáni háborúban 1944-től repült a Nakajima B6N Tenzan (Jill) torpedóvető repülőgép, amelynek kedvező képességei az amerikai légifölény miatt már nem érvényesülhettek

21. ábra. Az egykori COURAGEOUS-osztályú, hordozóvá átalakított csatacirkáló, HMS FURIOUS (47) hangárjában elhelyezett Supermarine Seafire vadászpilótákkal és Fairey Barracuda torpedó bombázókat előkészítik bevetésre (1943)

sziget, Okinawa ostromát. Az itteni harcokban veszítette el a japán flotta utolsó jelentős hajóit, köztük a YAMATO csatahajót.

A háborúnak ebben az utolsó szakaszában, 1944 októberétől még elkéseredettebb formában jelentkezett és sűrűsödött a nyugaton kamikazeként ismert pilóták bevetése. A japánok a fülöp-szigeteki csata óta általános gyakorlatként kezdték alkalmazni előbb a tapasztalatlan, majd egyre inkább a tapasztalt pilótáikat is ezen a kétségbeesett módon. A kamikaze pilóták – leginkább a jól képzett, tapasztalt legénység – esetenként súlyos anyagi veszteségeket volt képes okozni az ellenséges hadihajóknak, nem is beszélve a pszichológiai terrortól, amit a jelenség az amerikai tengerészekben keltett. Viszont a próbálkozás, még ha papíron jól is mutatott, a gyakorlatban nem hozta meg a várt eredményeket (mondhatjuk, hogy eleve kudarcra volt ítélve). A krónikus üzemanyaghiánnyal küszködő Császári Szárazföldi- és Tengeri Légierő egyetlen sem volt képes döntő befolyást gyakorolni a harcok kimenetelére, képtelenek bizonyult megállítani a gigászira duzzadt csendes-óceáni flotta kötelékeit. Ugyanakkor a szövetségesek mintegy 40 nagyobb hajót veszítettek el és közel 400 hajójuk sérült meg és vált használhatatlanná.

Az 5. és 3. flotta hajói óriási fölénnyel uralták a tengereket és pusztítottak minden japán hajót, amit csak elértek, és ahogy a szárazföldet is az amerikaiak uralták, úgy a tenger alól is szabályos vadászat folyt a japánok ellen. 1943 és 1944 decembere közt csaknem valamennyi hor-

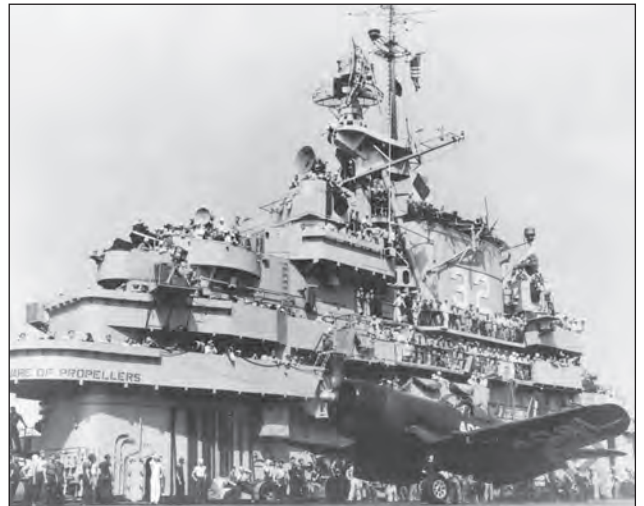
22. ábra. A Nakajima Ki-84 Hayate (Frank) a japán repülőgépgyártás egyik utolsó típusa. A két gépgyúval, két géppuskával, illetve 500 kg bombával felfegyverzett gépnek vadász és zuhanóbombázó változata is készült

dozóját elvesztette a szigetország, jelentős részben a búvárhajók működése miatt. A CHUYO-t a SAILFISH, az UNIYO-t a BARB, a TAIYO-t a RASHER, a SHINYO-t a SPADEFISH, a SHINANO-t pedig az ARCHERFISH súlylyesztette el torpedóival. A korábbi flottából csak a HOSHO, a RYOHO és a JUNYO japán hordozó maradt működőképes a fegyverletételkor. Ez annak köszönhető, hogy a REDFISH tengeralattjáró 1944 novemberi torpedótámadása után ugyan még képes volt hazatérni, de sérülései olyan súlyosak, hogy nem javították ki.

Ép állapotban volt még a csak 95%-ban kész AMAGI és a KATSUGARI hordozó, ezeket japán telepések kényszerű Japánba kitelepítésekor használták a csendes-óceáni szigetekről. A befejezetlen KASAGI (80%), az ASO és IKOMA (60-60%) egységeket az 5 úszóképes hajóval együtt 1946-47-ben lebontották.

Amikor 1945. szeptember 2-án a MISSOURI csatahajó fedélzetén Japán nevében aláírták a feltétel nélküli kapitulációról szóló okmányt, nemcsak a szigetek, hanem a hajók is siralmas állapotban voltak. Az egykor jelentős kereskedelmi flottából csak minden hetedik hajó, javarészt gyenge parti gőzösök, voltak még a víz színén, a rettegett japán hadiflotta pedig gyakorlatilag megsemmisült.

23. ábra. A HMS VENGEANCE (R71) fedélzetén felsorakozott Blackburn Buccaner és Fairey Firefly vadászrepülőket bevetéshez készítik fel, 1949 márciusában

24. ábra. A USS LEYTE (CV-32) 1945 augusztusára készült el, a második világháborús harccselekményekben már nem vett részt. Fedélzetén egy felszállásra készülő Vought F4U Corsair vadászrepülőgép (1948. augusztus 30.)

A HORDOZÓK JELENTŐSÉGE A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

Mindezen eredmények jórészt a hordozók sikereit mutatják. A második világháború csendes-óceáni harcai során a repülőgép-hordozó hajók a legjelentősebb hajóosztállyá léptek elő, és szereplésük közel két évtizedre meghatározta a tengeri hadviselés szabályait.

Bebizonyosodott, hogy a csatahajók nagy űrméretű lövegeinek 40 km-es lőtávolsága és hatalmas pusztító ereje mit sem ér a repülőgépek páncéltörő bombái és torpedói ellen. A szigetvilágban vívott harcok során pedig, a hordozókötelek mozgó légifölényt is jelentettek, hiszen a partraszállókat bármikor repülőgépek sokasága támogathatta anélkül, hogy akár csak egy repülőtér is lett volna a közelben.

A háború végére a korszerű nehéz-hordozók 2-3 felvonóval, a gyors felszállás érdekében általában két katapultberendezéssel és radarral voltak ellátva. Ez utóbbi kiemelkedő fontosságú, mert általában az a kötelék volt a győze-

25. A Grumman F8F Bearcat vadászrepülőgép az F6F Hellcat továbbfejlesztéséből született, annál 20%-al könnyebb és 80 km/h-val gyorsabb volt, így egy a Hellcat-nél jobban manőverező és gyorsabb repülőgépet kaptak. Fegyverzetét négy 12,7 mm-es géppuska alkotta, motorja 2250 LE teljesítményű csillagmotor volt, emellett 1000 kg bombát is hordozhatott

lemre esélyesebb, amelyik előbb megtalálta a másik hajóit anélkül, hogy azok megtalálták és támadhatták volna őt. A hajók gyakorta a 30 csomós sebesség elérésére is képesek lehettek, ami nagy jelentőséggel bírt a mozgékonyág tekintetében. Vízkiszorításuk nem egyszer meghaladta a csatahajókét és több ezer tengerész részére biztosították az élet feltételeit. A korábban nélkülözhetetlen, gigászi hajógyútkat a kisebb űrméretű, gyorstüzelő légvédelmi tüzérség váltott fel (ezek látványos gyorsasággal elterjednek a többi hajóosztályon is). A nagyobb hordozók repülőgép-állománya nem ritkán elérte 100 darabot. Ráadásul ezek egyre inkább megfelelnek a tengeri üzemeltetés körülményeinek. A haditengerészeti gépeknek például jól kell állniuk a sós víz korrodáló hatását és masszív futókkal kell rendelkezniük.

Az új, immár az igényeknek megfelelő repülőgépek között megfigyelhető, hogy felértékelődnek a vadász (légtérvédelem) és vadászbombázó (általában többfeladatúak)

26. ábra. A háború végén hadrendbe állt HMCS MAGNIFICENT (CVL-21) könnyű hordozó már kanadai tulajdonban, 1948. január 30-án elhagyja Belfastot

századok. A torpedóvető gépek mellett, nőtt a nagy pontosságú és rombolóerejű zuhanóbombázók szerepe. Az ellenfél megtalálását a radaron kívül a felderítők is segítették. A fel- és leszállító rendszerek is kinőtték gyermekbetegségeiket, de azért a fokozott igénybevétel így is gyakran okozott baleseteket.

Az amerikai oldalon kialakult az a gyakorlat, amely szerint a hordozókat és az őket kísérő egyéb hajókat (csatahajókat, cirkálókat, torpedórombolókat, ellátóhajókat) Task Force-okba (megfeleltetése: hadműveleti magasabbegység, alkalmi harci kötelék) tömörítették. Ezek a kötelékek képesek voltak önállóan hadműveleti feladatokat végrehajtani, és az ellenség mindennemű támadásával szemben megvédehették magukat. A világháborús tapasztalatok alapján még sokáig ezen elv szerint szervezték meg hordozókötelékeiket, sőt tulajdonképpen napjaink alkalmazásai is visszavezethetőek bizonyos fokig erre az elgondolásra.

(Folytatjuk)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bak József: Repülőgép-hordozók. Zrínyi, 1987;
 Bak-Csonkaréti-Lévay-Sárhidai: Hadihajók típuskönyv. Zrínyi, 1984;
 Gunston, William: Modern repülőgép-hordozók. Phoenix, 1993;
 Gibbons-Miller: Korszerű hadihajók. Kossuth, 1993;
 Munson, Kenneth: A II. világháború repülőgépei. Műszaki, 1994;
 Spick-Ripley: Korszerű harci repülőgépek. Kossuth, 1993.

(Fotók: HM a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, illetve Kelecsényi István gyűjteményéből.)